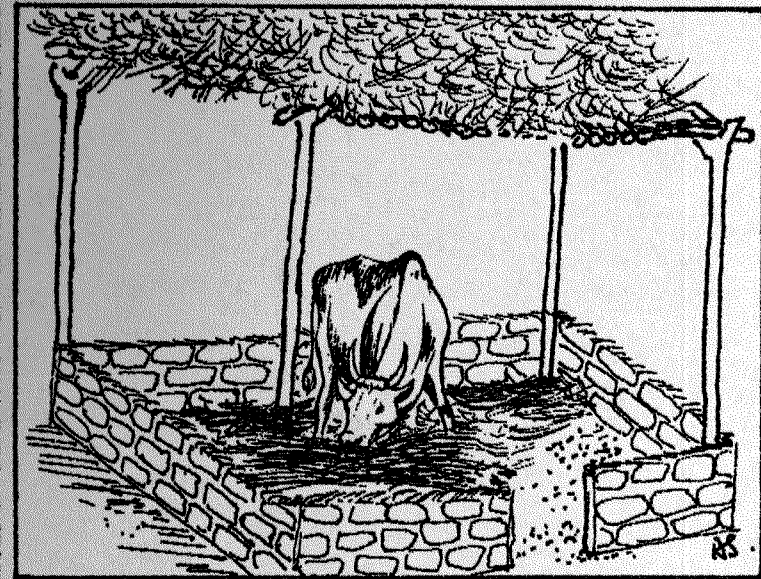

otiwale

**Kasan dilancogo
ani
bin jalan labennifæærew**

Imprimerie DNAFLA, 1995

Dantigeli

Otiwale ye gafedilan k'a haminankoba ye walasa ka donniya kuraw ni hakilina nafamaw lase kalanden jolenw ma. A' bee y'o baara in nafaw ye duguw kono bawo gafe nafamaw be lasela a' ma. Salon, gafe min lasela duguw kono, a ka ca ni gafe suguya kura tan ye. Ninan, balikukalan baarakelaw ni otiwale baarakelaw ni kalanden jolen damadow ye jagon laje Welesebugu walasa ka gafe kuraw dilan.

Gafe ninnu bee nafa ka bon kalan yiriwali ni donniya kuraw jensenni na. N b'a jini a' fe, a' ka gafe ninnu kalan, k'u ladon konuman walasa u k'a' nafa kosebe.

Denba Konare
Bamako, Mali
San 1995

Gafe sɛɛnɓagaw

Denba Konare, Seku Buware, Ibarahima Kante, Mariyamu Sanogo, Bubakari Kulubali, Fode Kumare, Lasina Jara, Dirisa Kulubali, Fode Magasuba, Fadebi Tarawele, Yuma Tarawele, Abibatu Dawu, Jɛnɛba Kulubali, Zan Sako, Usumani Tarawele, Nanurugu Kulubali, Sitan Kante, Mariyamu Seku Tarawele, Kaja Fonba, Nana Kaja Kone, Talibi Sanogo, Isa Dagaba Dabo, Zan Samake, Duguna Tarawele, Fatumata Jakite, Aminata Togola, Mariyamu Sise, Mariyamu Jakite, Awa Diko, Musa Jigiba Kone, Namusa Kamara, Bubakari Keyita, Musa Samake, Mariyamu Jara.

Gafe filiw latilenɓagaw

Seku Buware

Gafe jaw dilanbaga

Amadu Sanogo.

K A S A N D I L A N C O G O A N I B I N J A L A N L A B E N N I F ɛ ɛ R ɛ W

Ɓɛbila

Bagan dumuniko ka gɛɛn tilema fɛ. Walasa ka do bo o geɛya la, fɛɛɛ kura dow sorola;
i n'a fo kasan ani bin jalan labenni :
- kasan n'o ye baganbalo marayoro nana ye
- bin jalan labenni fɛɛrew ka ke bagan dumuni ye

1 . Kasan ye baganbalo marayoro hana ye

Jateminew y'a jira ko bagandumuni labolibaliya walima a ntanya be ke tilema de fe. O tilema kuntaala be taa fo kalo 8 na. O geleyaw be na ni :

- baganw fasali n'u nono dogoyali ye
- bagandenw be magoya wa u sata ka ca
- senekemisiw fanga dogoyali ye.

Tilema fe ni balo ma senekemisiw labo, u be fasa k'u fanga dogoya. O be se ka ke sababu ye ka geleya don samiyedonda baaraw la (dugujalanci, firili..)

Walasa ka bagandumunikodese kunben, senekelaw tun be bagandumuniw bila gaw sanfe. O la fiye, tilefunteni ni sanji b'a nafa tow dogoya wa u tun te bali ke. O de kama i ka kan ka dumunimarayoro kerengerennnen jo min be se ka bagandumuni caman lasagon k'u nafaw tanga tipeni ma.

2 . Kasan jolikonw

- ka baganbalo magoya tilema kono
- ka se ka baganw latulo k'u barika
- ka bagantigi ka soro yiriwa.

3 . Kasan jocogo n'a joliminew

Baganbalomarayoro hana bonya be tali ke baganbalota hake la

Misali la : baganbaloyoro hana min jajan ye meters 6 ye, ka josurun ke meters 4, k'a kundama ke meters 3 ye, o be se ka balo jalan toni 5 lamara. O be ben cikemisi 10 balo ma kalo 3 kono; minnu kelenkelenna girinya be taa kilo 200 la.

4 . Kasan yorow

kasan yorow :

- dugumana
- bakolo

5. Kasan joliminenw

Kasan dugumana be jo ni bogobiriki ye, ka bakolo dilan ni jiri ntulomaw ye, k'a lakoori ni kogo walima karata ye. Ncon be dilan ni bin ye.

Walasa ka ntulomaw kiisi bubagaw ma, i be fenfenama fagalan ni tulunogo jagamin ka do mun ntulomaw ju la ani ka do k'u turudingew kono.

6. Kasan jocogo

Jubilaw be suma folo, k'u kelenkelen janya ke metere 6 ye, ka jubiladinge saba sen. An be ntulomaturudinge 4 sen kere fila fe. Cemance ta ye dinge 3 ye, ka metere saba don olu ni jagon ce. Sira folo ni sabanan ce ye metere naani ye.

Kerefentolomaw kundama man kan ka teme metere 3 ni tila kan. Cemance ntulomaw ka kan ka janya ni kerefetaw ye walasa ncon ka ke curi ye. Senw be dilan ni biriki kankannenw ye, k'u korota dugu la ni santimete 30 ye.

Ntulomaw be turu folo ka soro ka birikisiraw boli k'u ke kankan ye. Kogo be wuli kere fila fe ka biriki kankannen to to a kono walasa jiri misenw kun ka d'o kan. Birikisira be boli kere fila to ninnu fe ka se jiri misenw ma, ka fiye donda bila u la.

O tuma na, kogo be wuli kere naani bee fe ka donda bila tilebin fe walasa sanji kana fiye ka don.

Ntulomaw ni jagon ce be kalankalan walasa ka furance to kogo ni balo marata ce.

7 . Bin jalan labɛnkun ye mun ye ?

Bin jalan ye mun ye ?

Bin jalan ye bin min jara a sun na.

Malobu ni kɔrikolo (turuto) sɔrɔ man di cikelaw fɛ k'a d'a kan u songɔ bɛ yɛlɛn sanga ni waati bɛɛ. O ye fɛn ye min bɛ baganw nafa dɔgɔya sogoko, nɔnɔko ani cike siratige la.

8 . Bin jalan labɛnnen nafaw

- Ire bɛ dɔ fara bin jalan nafa kan

- A bɛ baganw tulo, k'u nɔnɔ caya, ka fanga d'u ma.

Misali : Cikemisi fila balokɔpuman bɛ se ka taari kelen buluku tile 3 kɔnɔ. Nka u balokɔjugu b'o baara kelen kɛ tile 8 kɔnɔ.

9 . Bin jalan labɛncogo

Bin jalan labɛnyɔrɔ dilancogo

Bin jalan labɛnyɔrɔ 1 walima 2 bɛ jo i n'a fo so, u kɛnɛ kelen o kelen ye mɛtɛrɛ 1 ye. U kundama fana ye mɛtɛrɛ 1 ye.

Walasa u kɔnɔna funteni kana bɔ, i b'u kɔnɔ n'u kɔ mun kɔsɛbɛ.

Ni peselikɛlan t'i bolo, i b'u kɔnɔ suman ka taamaseere kɛ santimɛtɛrɛ 25 o 25 (walima tɛgefura jɛ saba o saba).

Bin jalan labɛnyɔrɔ lafacogo

Walasa i ka bin jalan dilancogo ka jɛ, i bɛ bin jalan da sonin kɔnɔ ka se santimɛtɛrɛ 25 hake ma, o bɛ bɛn bin jalan kilo 25 ma.

N'o y'a sɔrɔ bin jalan girinya dɔnnen don, i n'a fo kilo 25 jɔgɔn, i b'o yɛrɛkɛ bin jalan sonin kɔnɔ, ka ire kilo 1 kɛ ji litiri 25 la k'o lamaga, k'o funfun bin jalan in kan, ka kamalɛnkɔrɔ cɛ duuru bila, u k'a fan bɛɛ digi digi kɔsɛbɛ n'u sen ye walasa fiɛnɛ kana to binw ni jɔgɔn cɛ.

- Ni peselikelan t'i bolo, i be bin yeraƙe sonin kono. Ire kilo 1 be ke ji litiri 25 la k'o lamaga. Nka nin na, i be ji tila, ka do funfun bin jalanw kan ka kamelenkoro ce duuru bila u k'a digi digi. Ni bin digi-diglen ma se santimeteƙe 25 ma, i be bin do wera fara a kan ka ji in do k'a kan k'a digidigi f'a ka se santimeteƙe 25 ma.

Segin be ke nin walen ninnu kan fo ka taa sonin fa. O koro ye ko bin jalan dako folo, santimeteƙe 25 jagonna naani be ben sonin fali ma. O la sa, sonin fali be ben bin jalan kilo 100, ji litiri 100 ani ire kilo 4 ma.

Sonin mana fa, i b'a datugu ni : bore kolonw walima deben kolonw walima kaaraw, walima furabuluw ye. O ko i be bogo ke k'a datugu meku. A datugubogo kundama ka kan ka santimeteƙe 25 soro.

Yoro min mana peren walima ka cun, o ka kan ka bari ni bogo ye walasa a kono funteni kana bo.

Bin jalan labennen kuntaala

Sonin datugulen be to fo tile 15. Nka n'a temena tile 15 fana kan, o te fen tije a ma.

Bin jalan labennen dicogo baganw ma

Tile 15 mana dafa, bin jalan sonin be soro ka dayslen. Bin jalan labennen be dogodogonin bo. N'i ye do bo, i b'a to datugu ni deben kolonw ni kaarataw n'o jagonnaw ye.

Bin jalan labennen in be damine ni dogodogonidili ye. I be to ka do fara a kan don o don. Cikemisi min sirilen te tuma bee, kilo 7 ka kan ka d'o ma tile kono.

Bin jalan labennen be se ka di baganw ma a bo tangani sonin kono, walima i be se k'a bila fine na ka waati kunkurunnin (waati 3 walima 4) ke walasa do ka bo a kasa la, barisa a kasa be se ka bagan dow ban a la.

Bin jalan labennen be se ka jagami baganw diyanyedumuni wera la i, n'a fo : sokala, tigapaga o n'a jagonnaw.

Baganw be se ka siri ka bin jalan labennen in doron d'u ma walasa u k'a dun diyagoya la.

Kunceli

Bin jalan ani kasan musaka ka nogon, wa u nafa ka bon bagan ma kosebe.

N'an y'an jija kasan ni bin jalan labenni baara fe, an ka baganbaloko be nogoya tilema fe.

Gafe konokow

Dantigeli.....	1
Gafe sebenbagaw.....	2
Лeбila.....	3
Kasan ye bagan balo marayoro nana ye.....	4
Kasan joli kunw.....	5
Kasan jocogo n'a joliminew.....	5
Kasan yorow.....	5
Kasan joliminew.....	6
Kasan jocogo.....	6
Bin jalan labenkun ye mun ye.....	8
Bin jalan labennen nafaw.....	8
Bin jalan labencogo.....	9
Kunceli.....	12

Nin gafe in labenna balikukalan baarada la